

stil verdriet

Colofon

Auteur: Thea Nissen

Vormgeving en druk: Kabeljauws.nl, Eersel

Beeld omslag: schets Thea Nissen

vormgeving Loving Orange

ISBN: 978-90-77747-65-0

NUR: 402

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

stil
verdriet

Thea Nissen

inhoud

	voorwoord	9
1	het begin	13
2	de opname; dagboekverslag	25
3	op weg naar volwassenheid	69
4	terugkijkend	127

De eettafel

De tafel kreunde en steunde
van stil verdriet.

Als je het niet wist
hoorde je het niet.

Aan tafel had ieder zijn vaste plek
die van mij aan het hoofd
direct naast mijn moeder
50 centimeter op z'n hoogst.

Evenals de tafel voelde ik haar verdriet.

Als je het niet wist
zag je het niet.

Mijn vader als hoofd van het gezin
zag niet mijn moeders pijn,
hij wilde alleenheerser zijn.

De tafel kreunde en steunde
van ons stil verdriet.

Zij die het niet wisten
hoorden het ook niet.

Verdriet zo groot,
mijn moeders pijn
zal voor altijd
In de tafel opgesloten zijn.

Thea Nissen, 11-10-2015

voorwoord

Mijn vader was manisch-depressief. Daar ben ik stellig van overtuigd. Eigenlijk mag ik dat niet zeggen, want die deskundigheid heb ik niet. En de mensen die deze deskundigheid wel bezaten, hebben de diagnose nooit gesteld. Daar was in die jaren de tijd nog niet rijp voor. De psychiatrie stond in z'n kinderschoenen.

Vanwaar dan toch die stelligheid? In de eerste plaats natuurlijk omdat ik als kind, puber en adolescent mijn vader van nabij heb meegemaakt. Ik heb de beklemming ervaren die hij met zijn gedrag teweegbracht. Ik voelde mijn onmacht daar verandering in aan te brengen. En ik merkte hoe bevrijdend het was als hij voor een poosje werd opgenomen in 'de kliniek'. Als je deze dingen bij elkaar optelt, weet je: met die man is iets mis.

9

Daar kwam nog iets bij, jaren later. Op een dag nam ik de dagboeken van mijn vader, die mijn broer in zijn bezit had, mee naar mij thuis. Enkele jaren lagen ze bij mij in de kast. Totdat ik er op een dag in begon te lezen. Het zal begin 2016 geweest zijn. Ik raakte geïntrigeerd door de beschrijving van de psychiatrische achtergrond van mijn vader en werd bevestigd

in wat ik eigenlijk al wist: als gevolg van een ernstige persoonlijkheidsstoornis heeft mijn vader zich moeizaam door het leven moeten slepen.

Dat was een kantelmoment. Voor het eerst ontstond iets van begrip. De man die ik in mijn jeugd vaak verafschuwde vanwege zijn rechtlijnige opstelling en onvoorspelbaar gedrag, bleek ook mildheid en creativiteit in zich te dragen. Ik begreep dat zijn leven één grote zoektocht was, dat hij groots en meeslepend had willen leven, dat hij dit niet kon en dat hij zijn veiligheid dan maar zocht bij de Heer, bij Maria, in zijn geloof. Deze ontdekking deed me goed.

10

Zo groeide bij mij de wens om iets met de dagboeken te doen. Allereerst om het beeld van mijn vader te nuanceren. Daar heeft hij recht op. Maar veel meer nog om te laten zien hoe diep de aanwezigheid van een psychiatrisch patiënt ingrijpt in het gezinsleven. Zo iemand zet de levens van zijn naasten naar zijn hand. Of: doet deze voorgoed van zich afkeren. Met dit boek wil ik laten zien hoe zoiets in z'n werk gaat.

Bij de uitgave van dit boek kon ik putten uit de omvangrijke schriftelijke nalatenschap van mijn vader. Deze bestond uit:

- Dagboeken bestaande uit aan elkaar genaaide schriften over de periode 1925 – 1940;
- Een dagboek over de periode 1959 – 1979;
- Een briefwisseling uit 1939, tussen mijn vader Henri en mijn moeder Jeanne, vóór hun trouwen;
- Een schrift over de geboorte en de eerste jaren van Els, hun oudste dochter (1941);
- Enkele vellen papier met oorlogservaringen in 1944 – 1945;
- Een afscheidsbrief van kort voor zijn dood.

Vanuit dit materiaal heb ik dit boek geconstrueerd. Onze familie geschiedenis beschrijf ik hierin afwisselend vanuit het perspectief van mezelf, mijn vader Henri en mijn moeder Jeanne. Hierdoor geef ik de lezer een blik in gedachten en overwegingen van deze drie personen bij de manische depressiviteit en de godsdienstwaan van mijn vader Henri. De feiten zoals deze voorkomen in de bronnen vormen daarbij steeds de basis. Soms echter geef ik ook het woord aan de verbeelding. Ik denk dat dit de vertelling versterkt. Want het gaat niet zozeer om wat er gebeurde, maar hoe het doorwerkte.

Thea Nissen
December 2017

1

het begin

Thea:

Het gezin

Mijn moeder leed in stilte. Mijn vader overschreeuwde deze stilte in chaos, agressie en luidruchtigheid. Ik als kind wapende me tegen zowel de stilte als de chaos. Ik bouwde een pantser om mij heen om te overleven.

Want wat moet ik met een moeder die wel lief is maar niet opgewassen tegen mijn vader. En wat moet ik met een agressieve vader. Daarom besluit ik al jong om me in mezelf terug te trekken. Ik kan als klein kind vliegen. Ik speel vaak bij ons op de plaats, die langs de keuken ligt. Daar staat een houten trap, waar ik graag op zit. Mijn broer Wim komt me daar nogal eens plagen. Het deert mij niet, want ik klim steeds een tree hoger. Totdat ik niet meer hoger kan. Dan vlieg ik weg, de vrijheid tegemoet. In mijn droomwereld kan ik niet meer geplaagd worden. Ik beleef er boeiende avonturen en ben er onaantastbaar. Jarenlang droom ik mijn vrijheidsdromen, en ik vlieg er flink op los.

De realiteit komt echter steeds terug. Ik land weer gewoon in de grote woonkeuken. Met pa aan het hoofd van de tafel, mijn moeder aan het andere hoofd, met mij ernaast, hooguit een halve meter bij haar vandaan.

De andere vier kinderen aan de lange zijden. Marian en Wim aan de kant van de muur en Christien en Els aan de andere zijde. Els aan de kant van pa, zodat hij haar als oudste een mep kan geven als zij hem weer eens tegenspreekt. Want pa duldt geen tegenspraak. Net zoals er volgens hem altijd iets ontbreekt aan het lekkere eten dat mijn moeder klaarmaakt. Wij, de kinderen en moeder, zitten meestal al aan tafel als pa op zijn fiets van zijn werk komt. Hij komt dan de keuken binnen, al wapperend met de deuren en zeggend: “Wat is het hier toch warm.” De warmte die binnen hangt maakt dan meteen plaats voor een kou die ons vanuit de bijkeuken tegemoet komt waaien. Een kou, die zeker in de winter ijzig kan zijn.

16

Grote delen van het jaar is pa echter niet thuis. Hij verblijft dan in een psychiatrische kliniek. Op die momenten is het gezellig in huis. Voordat het echter zover is, hebben we al een hele periode achter de rug van een zieke, roepende en agressieve vader. Een vader, die in zijn lange onderbroek door het huis loopt, met spullen gooit en om Maria en Jezus roept om hem te komen verlossen. Geen prettige omgeving om vriendjes of vriendinnetjes uit te nodigen. Gelukkig lukt dat weer wel als pa zo ver heen is dat hij thuis niet te handhaven is. Hij wordt dan platgespoten en

vervolgens opgenomen in een psychiatrische kliniek. De huisarts, dokter Lobach, voelt het haarscherp aan als het zover is. En dan breekt er altijd een periode van rust en ontspanning aan. Het huis stroomt vol vriendjes en vriendinnetjes, die blijven eten en slapen, met mijn moeder als middelpunt. Zij was een zorgzame, lieve moederkloek. Maar zij leed in stilte, haar hele huwelijk lang.